

Barok – piękno wielorakie - różne podziały

1590 -1760

- Wczesny
- Rozwinięty
- Późny
w tym
rokoko

Północny /klasyczny / klasycyzm barokowy
– Francja i kraje protestanckie

Dekoracyjny / włoski / rzymski ? borrominowski
/południowy – architekci: Bernini, Borromini
w tym: prasko-wiedeński, śląski

Jedyny
w Gdańsku
kościół
barokowy
z kopułą –
Kaplica
Królewska

Barokowy hełm

Kielce –
pałac biskupi

Typowy hełm barokowy Krosno – dzwonnica fary

Hełm rokokowy Dukla – dzwonnica fary

Rokoko

Dukla
kościół bernardynów

Barok
prasko-wiedeński

Praga
kościół św. Mikołaja

Barok
śląski
Krzeszów

Barok
śląski
Krzeszów

Barok
śląski
Krzeszów

Barok
śląski
Krzeszów

Barok śląski - Krzeszów

Barok
śląski
Krzeszów

Barok
śląski
Krzeszów

Barok śląski

Legnickie Pole - Kościół
Św. Jadwigi Śląskiej

Barok śląski

Legnickie Pole - Kościół
Św. Jadwigi Śląskiej

Barok śląski

Lubiąż
klasztor cystersów -
refektarz

Barok śląski

Kowary
Kaplica
przy kościele

Barok śląski

Kłodzko –
most gotycki
z barokowymi
rzeźbami

Barok śląski

Henryków
Pomnik Św. Trójcy
w zespole klasztornym
cystersów

Barok śląski – pomniki św. Trójcy

Bystrzyca Kłodzka

Łądek Zdrój

Postacie w pozie egzaltowanego kontrapostu – dynamiczne, jakby zastygłe w ruchu, skrzycone wokół własnej osi, odchylone głowy, pofałdowane szaty

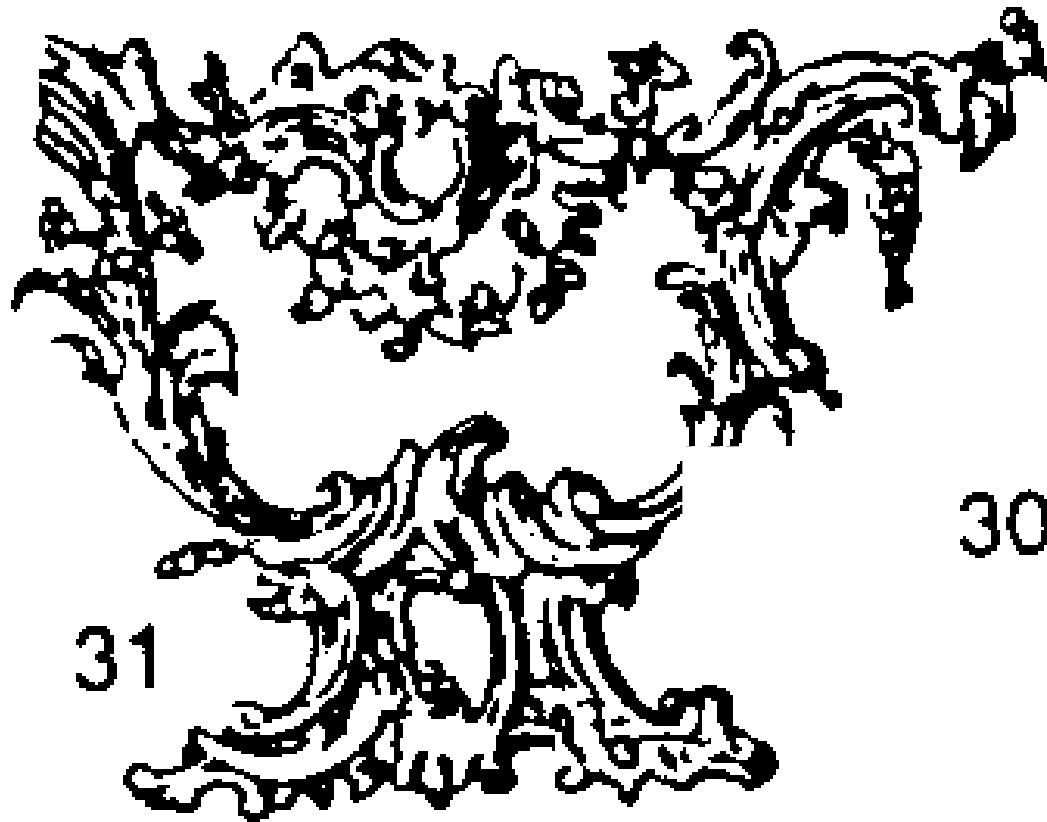
Wikipedia, za: Kalinowski, *Rzeźba barokowa na Śląsku*, PWN 1986

Rokoko

(kierunek zdobniczy w późnym
baroku)

Rocaille – ornament rokokowy

–

Rocaille – ornament rokokowy

Rocaille – ornament rokokowy

Rokokowy portal

Kraków –
Rynek

Rokokowe portale - Gdańsk

Rokokowe portale – Gdańsk Długi Targ

Kościół rokokowy

Kraków
Kościół pijarów

Ołtarz
rokokowy

Kielce - katedra

Antependium ołtarza rokokowego

Kielce - katedra

Ołtarz rokokowy

Ołtarz rokokowy

Skarszewy

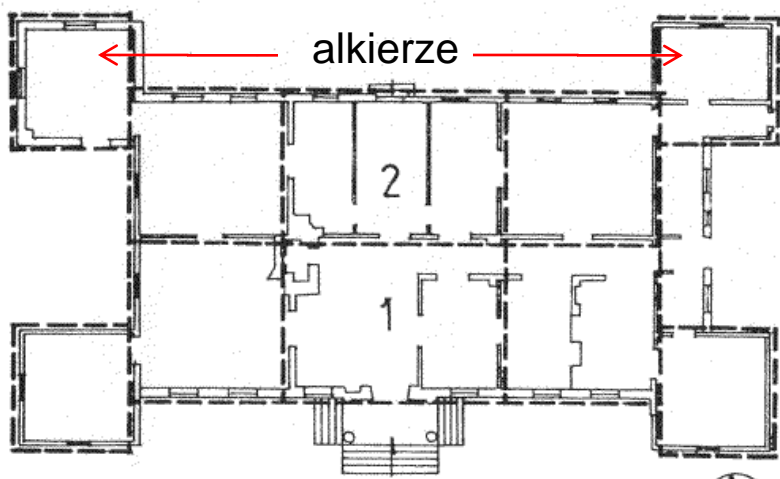
Ołtarz rokokowy
(dwustronny)

Frydman – kaplica
Matki Boskiej

Dwory alkierzowe

Świdnik

Wielogłowy

Dwór szlachecki – dach łamany mansardowy Haczów

Dach łamany mansardowy - Haczów

Dach łamany polski – synagoga w Chęcinach

KLASYCYZM

Warszawa kościół ewangelicki

Warszawa kościół św. Aleksandra

Warszawa Teatr Wielki

Warszawa Teatr Wielki

Rożnów - dwór

Rożnów - dwór

Skansen w Falkowej k. Nowego Sącza – dwór

Sopot, dwór letni Sierakowskich

światlik

wystawka

Sopot

Dworek mieszkalno-
letniskowy z poł. XIX w.
ul. Majkowskiego

Klasycyzm – kamienica gdańska

szczyt nawiązujący do barkowego, naczótek niefalisty [ul. Piwna](#)

Barok Klasycyzm – kamienica gdańska

szczyt nawiązujący do barokowego, naczótek niefalisty [ul. Piwna](#)

Klasycyzm – kamienica gdańska

szczyt nawiązujący do barokowego
(wielki porządek) [ul. Długa 34](#)

Klasycyzm – kamienica gdańska

typ wcześniejszy XVIII / XIX w. – prosta pozioma attyka

Klasycyzm – kamienica gdańska

typ wcześniejszy
XVIII / XIX w.

Prosta pozioma attyka
(balustradowa)
zamiast szczytu
(tu: z wazami)

Klasycyzm – kamienica gdańska

Klasycyzm – kamienica gdańska

Ogzymsowany trójkątny
szczyt
z półokrągłym świetlikiem

Cokołowy parter
boniowany

Dekoracja stiukowa:

Nad I piętrem fryz,
nad II – płytciny wypełnione
wicią roślinną i rozetami

Nad wejściem: nadproże
na konsolach, płyta
z festonem

Klasycyzm – kamienice gdańskie po bokach,

z prawej:
z półokrągłe okno
strychu,
ogzymsowany
naczótek

Szczyty uskokowe -
prostokątne attyki
węższe od ściany

Klasycyzm – kamienice gdańskie

Szczyty uskokowe
półokrągłe świetliki

Lewą wieńczy

ogzymsowany

naczótek,

prawą – skosy

bez gzymsów

HISTORYZM

Neogotyk też: pseudogotyk

Neorenesans pseudorenesans

Neo pseudo...

Eklektyzm (mieszanie stylów)

Też: eklektyzm historyczny = historyzm

Neogotyck Chochółów

Sopot

Neogotyck Tczew – poczta

Neorenesans Sopot

Nawiązanie do renesansu gdańskiego **Gdańsk**

Neoromanizm

Poznań
zamek cesarski

„Styl arkadkowy” (okrągłolukowy – *Rundbogenstil*) –
łuki i arkady (np. fryz arkadkowy) ze sztuki romańskiej i wczesnorennesansowej,
zwykle z nietynkowanej cegły – m. in. koszary, szkoły, budynki użyteczności
publicznej, fabryki [*Polska. Architektura. Bibl. „Gazety Wyborczej”*]
Gdańsk, d. koszary

Neobarok

Gdańsk-
Wrzeszcz

Neobarok Gdańsk

Eklektyzm Warszawa

Eklektyzm Warszawa

Eklektyzm Przemysł

Eklektyzm Przemysł

Eklektyzm romantyczny

Sopot

Eklektyzm romantyczny

Gdańsk: ul. Wajdeloty

Al. Zwycięstwa

SECESJA

Secesja

- Od lat 80-te XIX w.
- Ok. 1900 apogeum
- Po 1910 spadek atrakcyjności
- Ok. 1917-18 kres

- W Polsce:
od schyłku lat 90.XIX w.

Polska. Architektura,
Biblioteka Gazety Wyborczej

Secesja

Nazwy:

- *Sezession* od łac. **secessio** – oddzielenie się (Austria)
- *Jugendstil* (Niemcy, Skandynawia)
- *Art. nouveau* (Francja, Belgia, W. Brytania, USA)
- *Stile Floreale* (Włochy)
- *Modierna* (Rosja)

D.Vatkin, Wiek XIX i secesja. Ilustrowana Historia Architektury Zachodniej. „Przekrój” książki, „Arkady”2006

Polska. Architektura, Biblioteka Gazety Wyborczej

Pomost między historyzmem a modernizmem:

- Zerwanie z „tyranią stylów”
- „Niewolnica ornamentu”, ale i operowanie powierzchniami bez dekoracji

Swoboda eksperymentowania z formą

Polska. Architektura, Biblioteka Gazety Wyborczej

Kamienica w Mławie

Cechy secesji:

- Dekoracyjność asymetrycznej linii
- **Nieregularne krzywizny** jakby ze splątanych wici
- Motywy: owady, fantastyczne stwory

Zwolińska, Malicki, Mały słownik terminów plastycznych

- **Nieoczekiwane formy**
- Wyrafinowany ornament roślinny, geometryczny

Fot. A. Piwek

Cechy secesji

- Niemal we wszystkich sztukach plastycznych
- Całości stylowo jednolite, synteza sztuk

Wallis, Secesja, 1974

http://www.sztukanamaturze.pl/Obrazki/meble%20secesyjne_1.jpg

<http://www.sztukanamaturze.pl/Obrazki/secesyjne%20Wnetrze.jpg>

Cechy secesji (c.d.)

- W architekturze:
konstrukcja szkieletowa,
łączenie **żelaza** ze szkłem

M. Wallis, *Secesja*, 1974

Paryż, Wlot do metra
Hector Guimard, 1900

http://www.avenuedstereo.com/modern/guimard_metro.jpg

Bruksela, Maisson Tassel Victor Horta, 1892/3

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/af/Tassel_House_stairway.JPG/800px-Tassel_House_stairway.JPG

Cechy secesji (c.d.)

- Linia, zwłaszcza **falista**, o niespokojnym rytmie, długa, krzywa, płynna, w ruchu, zmiennej szerokości, swobodna, „S”, parabola, spirala, łuk spłaszczony
- Świat organiczny
- Asymetria, niezwykle proporcje, „... pionowe, smukłe, lekkie i przezrocyste”

M. Wallis, *Secesja*, 1974

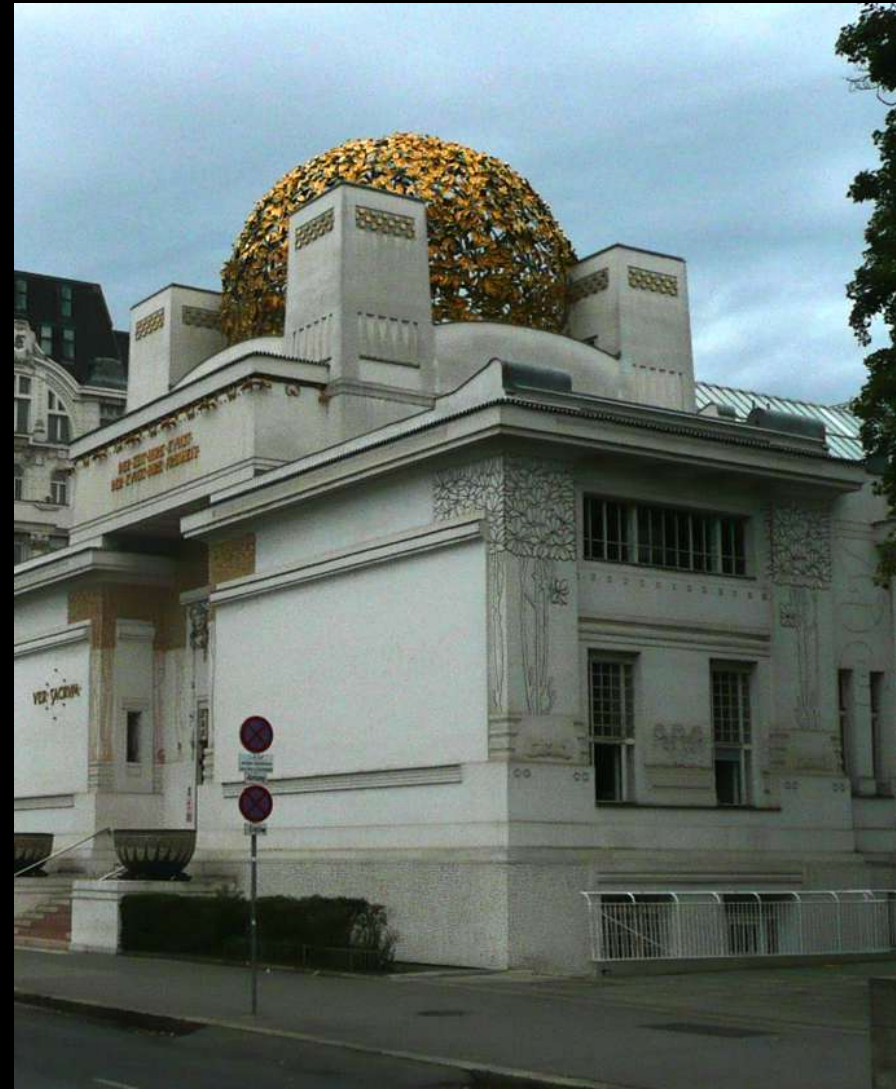
Charles Mackintosh, Projekt do dekoracji ścian, 1896/7

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/92/Charles_Rennie_Mackintosh_001.jpg

Stacja metra w Wiedniu (arch. Wagner)

Pawilon Secesji w Wiedniu

Łódź

Secesja w Polsce

- Głównie malownicze fasady
- Podkreślanie pionów: pasy, brak gzymsów
- Wypukłe ryzality, wykusze
- Łączenie różnych materiałów
- Ornamenty w stiuku
- Żelazne kraty (np. balustrady balkonów) o motywach krzywoliniowych
- Łączenie z formami innych stylów

Wallis, Secesja, 1914

Kamienica secesyjna we Lwowie

- Piony
- Elementy historyzmu
- Nowe formy ornamentu

Kamienica secesyjna

Bielsko-Biała

- Balustrady loggi
- Ornament:
 - geometryczny -
wiedeński
 - roślinny

Kamienica secesyjna

Bielsko-Biała

- sitowie
"obrastające"
wykusze
- łączenie
materiałów -
dolna część
elewacji ceglana

Kamienica
secesyjna
„Pod Żabami”

Bielsko-Biała

Kamienica secesyjna Bielsko-Biała

Secesyjne:

- balustrady balkonów
- okno
- drzwi

<http://www.muzeumsecesji.pl>

Kamienica secesyjna

Bielsko-Biała

Ornamenty:

- kwiaty
- maska kobieca
- Elementy pionowe (tu: wstęgi)

Kamienica secesyjna we Lwowie

- Piony
- Balustrady balkonów
- Linie proste - cechy secesji wiedeńskiej

Lwów

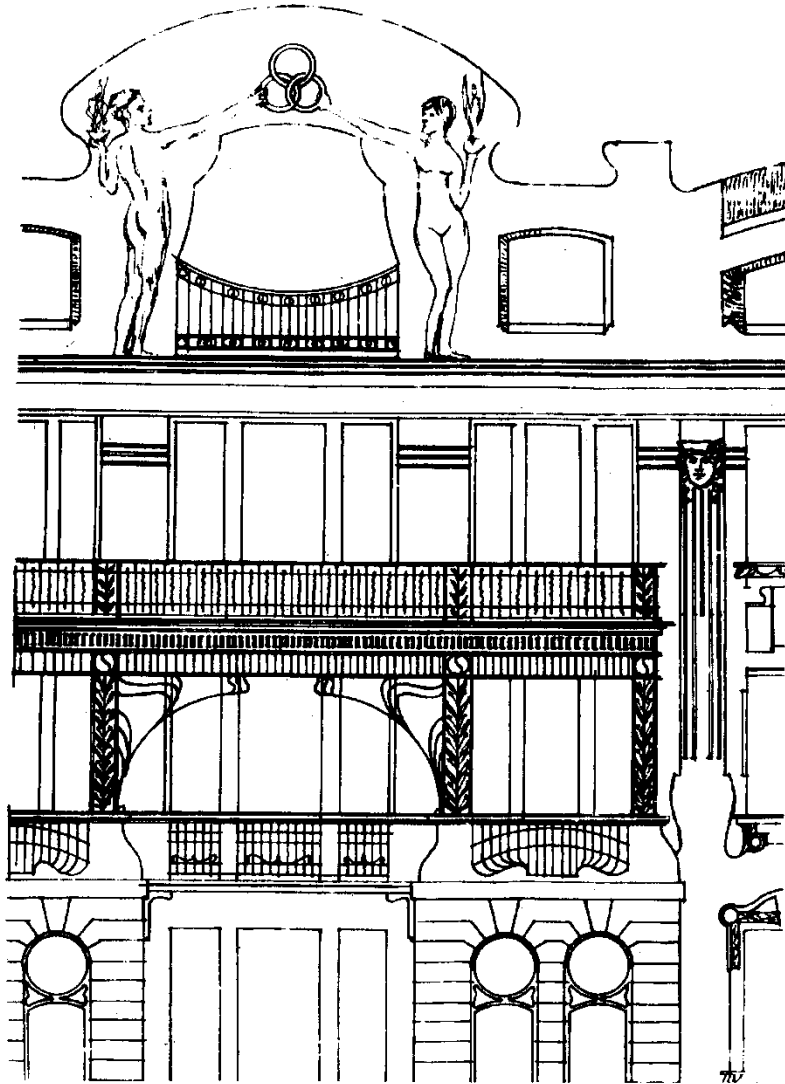
Kamienica secesyjna we Lwowie

Kamienice secesyjne w Poznaniu

D. Lande, projekt fasady domu w Warszawie

Przerywnik w druku

Źródło: M. Wallis, *Secesja*, 1974

Kraków - Pałac Sztuki

Wiedeńska secesja
+ późny historyzm
(klasycyzm)
Szczyt wieńczy
głowa Apollina

Kraków, Pałac Sztuki przy Placu Szczepańskim

Kraków Teatr Stary

ARCHITEKTURA WSPÓŁCZESNA

Modernizm

Socrealizm

Postmodernizm

Inne kierunki

Sytuacja w architekturze polskiej przełom wieków i początek XX , po 1918

Poszukiwanie „stylu narodowego” (motyw i pod zaborami, i po odzyskaniu niepodległości):

- tzw. styl zakopiański (S.I. Witkiewicz)
- nawiązywanie do renesansu (attyki, woluty)

Architektura klasycyzująca

Sytuacja w architekturze na pocz. XX w.

Funkcje:

- dotychczasowe o rosnącej koncentracji, skali: kamienice czynszowe, banki, domy handlowe, hotele
- nowe: budynki przemysłowe, biurowe, kina dworce kolejowe,

Konstrukcja: Nowe materiały: stal, żelbet

Forma: nie wynika w całości z ww –

bryła a „powłoka” (ornament) historyczna lub fantazyjnie wymyślana (secesja)

MODERNIZM

Modernizm – definicja, założenie

Ogólne określenie prądów w architekturze światowej w latach ok. 1918-1975

zakładających całkowite odejście od:

- stylów historycznych,
- wszelkiej stylizacji.

Źródło: Wikipedia

Przełom XIX / XX w.

Źródła i drogi rozwoju modernizmu:

- Ewolucyjne:
 - Secesja → ekspresjonizm
 - Uproszczony neoklasycyzm → wertykalizm

Źródło: P. Trzeciak, Zwycięstwo i zmierzch awangrdy. Architektura lat 1900-1960. W: Sztuka świata, Arkady, t. 9, s. 312-314

- Radykalne zerwanie z przeszłością, całkowicie nowe idee, manifesty

Modernizm – założenia, maksymy

O pięknie budynku stanowi głównie jego funkcjonalność

Form follows function - Forma wynika z funkcji

/ forma następuje po funkcji

Louis Sullivan

Less is more - Mniej znaczy więcej

Mies van der Rohe

Ornament to zbrodnia. Adolf Loos

Najbardziej znane **manifesty modernizmu**:

- *5 punktów nowoczesnej architektury* Le Corbusiera
- *Karta Ateńska*

Nowe zasady - XIX / XX w.

- Wnikliwa analiza funkcji budowli i jak najlepsze ich rozwiązanie
- Bryła zależy od rzutu
- Pomieszczenia zależą od siebie nawzajem
- Istotne jest uzyskanie harmonii bryły budowli i materiałów z otoczeniem

Dziś oczywiste, wówczas przeszkody: tradycja, akademie i profesory – eklektyzm, neobarok łagodzony neoklasycyzmem; ten - ulubiony styl państw totalitarnych i krajów kolonialnych

Szersza akceptacja nowych idei – lata 30-te i po 1945

Modernizm – cechy

Cechy skodyfikowane przez Le Corbusiera:

1. Słupy nośne (pilotis) w założeniu mało niszczące przyrodę
2. Ściany niezależne od szkieletu konstrukcyjnego
3. Swobodny plan (lekkie ściany działowe, przenikanie przestrzeni wewnętrznej i zewnętrznej)
4. Swobodna elewacja, szerokie okna
5. Ogród na dachu (płaski dach z tarasem, zielenią)

S. Giedion, Czas, przestrzeń, architektura

Wczesny modernizm. Wrocław Hala Stulecia.

- 1912 r. żelbetowa kopuła 67 m średnicy - największa wówczas rozpiętość na świecie (większe - nieliczne konstrukcje stalowe).
- Centralna hala, 56 innych pomieszczeń, kuluary, całość na 10 tys. osób.

Pionierskie podejście Berga: koncentracja na wymogach funkcjonalnych, kształtowaniu wnętrza w harmonii z systemem konstrukcyjnym, które nadały całości formę.

Modernizm - kierunki

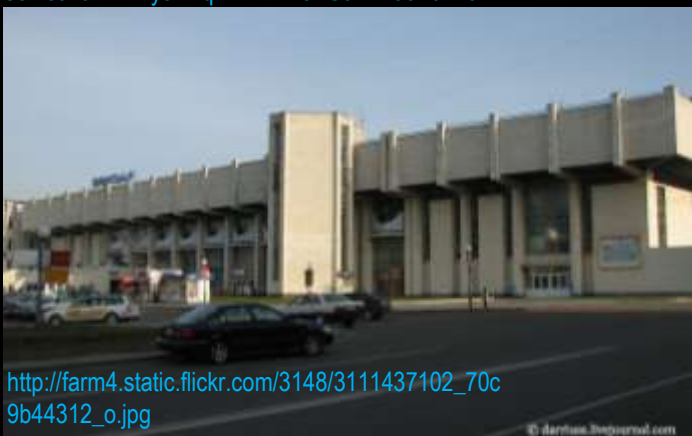
Zjawisko niejedolite, kilkadziesiąt prądów, kierunków i szkół - rozgraniczenie między wieloma niejasne. Najbardziej znane i wyraziste:

http://cudaswiata.files.wordpress.com/2009/07/pv_jensen-klint_05_grundtvig_memorial_church_1913-1940.jpg

<http://t2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRFALscVSYoK-e3fkc92aVAxmy9hDqAkTHLWoKScnRII3cRahkc>

http://farm4.static.flickr.com/3148/3111437102_70c9b44312_o.jpg

Ekspresjonizm (formizm) Konstruktywizm

Funkcjonalizm

Też:

E. Charytonow, Zarys historii architektury Wikipedia

Art. Déco

Modernizm klasycyzujący

Styl międzynarodowy

M.J. Sołtysik, odernizm gdyński, modernizm europejski – inspiracje i analogie, Gdynia, 2009

Ekspresjonizm

Lata 20. Styl międzynarodowy

- Równowaga pionów i poziomów w elewacjach
- Duże, biało tynkowane powierzchnie
- Szerokie okna
- Brak jakiegokolwiek ornamentu
- Rozbicie bryły na człony o różnych rozmiarach
- Asymetria planu
- Wzbogacanie widoków przez podpory w parterze

Ekspresjonizm ceglany

Gdańsk
Kasa Chorych
1925-26

Arch. Adolf Bielefeldt

Ulica → na łuku → ożywia dużą bryłę

Szkielet żelbetowy

Pilastry z ukośnie ułożonej cegły

→ monumentalizm, światłocien

Modernizm ceglany Gdańsk-Wrzeszcz

Poczta 1929 r.
A. Bielefeldt
(przebudowana,
był stromy dach,
okrągłe okienka)

Szkoła Pestalozziego – symetryczna z potrzeb funkcjonalnych (lewe skrzydło dla dziewcząt, prawe – dla chłopców, wspólna aula) – 1929 r.

Modernizm - Gdańsk-Wrzeszcz

Liceum dla dziewcząt im. Heleny Lange

W duchu międzynarodowego modernizmu: kubiczna, asymetryczna bryła, biała, z pionowymi i poziomymi pasami okien, podcień (1929 r.)

Architektura Gdyni, w tym modernizm – osobny wykład

Po II wojnie światowej

- **Socrealizm**
- **Kontynuacja modernizmu**
- **Postmodernizm**
- **Inne kierunki**

Socrealizm

[http://www.pogoria.org/dzialy/galeria/polskie/Warszawa2/warszawa%20\(29](http://www.pogoria.org/dzialy/galeria/polskie/Warszawa2/warszawa%20(29)

<http://warszawa.fotolog.pl/1392978,link.html>

http://www.warszawa.pl/_apache/upload/14/26/7/14267.jpg

Socrealizm

<http://ibedeker.pl/wp-content/uploads/2011/03/mdk1.jpg>

Gdańsk-Nowy Port
Dom Kultury

Gdańsk-Wrzeszcz ul. Grunwaldzka

Kontynuacja modernizmu

- Gdańsk-Wrzeszcz Biurowiec BPBK 1960-61
- „Cristal” (1961) – stan z 2012 r.

Źródło: Wędrowki po Wrzeszczu pod red. K. i J. Szczepańskich

Postmodernizm

Narodziny ok. 1965 r.

Protest przeciw modernizmowi już od połowy lat 50.

Symboliczne: 1972 r. - wyburzenie XIV- piętrowych wielkopłytowych apartamentowców.

Ogół prądów odcinających się od modernizmu.

Wikipedia

W architekturze termin rozpowszechniony w poł. lat 70. , najczęściej do opisu manieri projektowania o cechach eklektycznych, często z ironicznym wydźwiękiem.

L. Kłosiewicz, Architektura w XX w. – modernizm, postmodernizm, w: Prace

Postmodernizm

Podłoże: krytyka modernizmu, manifesty

Rozczarowanie nowoczesnością, niespełnione nadzieje na sprawiedliwość i powszechny ład społeczny

L. Kłosiewicz, Architektura w XX w. – modernizm, postmodernizm, w: Prace

Wrogość do banalnej architektury pozbawionej poezji i historycznych odniesień

D. Vatkin, Wiek XX. Ilustrowana Historia Architektury Zachodniej. „Przekrój” książki, „Arkady” 2006

„Zbrodnią jest używanie liniału” ,

„Linia prosta jest niemoralna” F. Hundertwasser

„Przedkładam chaotyczną żywość nad nudną jednolitość” R. Venturi

„Mniej to nuda” R. Venturi

P. Trzeciak, Pochwała różnorodności. Architektura po roku 1960. W: Sztuka świata, Arkady, t. 10

Nowy Orlean - Piazza d'Italia 1974-78

<http://www.historiasztuki.com.pl/images/ARCHWSP/PiazzaDItalia.jpg>

Postmodernizm - cechy architektury

- **Kontekstualizm** – uwzględnienie zastanego otoczenia
- **Aluzjonizm** – odwołania do tradycji i miejscowych form
- **Ornamentalizm** A.M.Stern
- **Motywy i aluzje historyczne** → specyficzny nastrój, często **przewrotny humor** *Wikipedia*
- **Kolaż, stylowy pluralizm, przedstawienie, pastisz**
- **Dowcipny dystans wobec cytowanych wzorów** Koch, 1996
- **Odrzucenie racjonalności modernizmu**

Ch. A. Jencks, *Architektura późnego modernizmu i inne eseje*, Arkady 1989

L. Kłosiewicz, *Architektura w XX w. – modernizm, postmodernizm*, w: *Prace*

P. Trzeciak, *Pochwała różnorodności. Architektura po roku 1960*. W: *Sztuka świata*, Arkady, t. 10

Po 1960 r.

- **Postmodernizm**

Architektura „na pół modernistyczna, na pół inna”
(tradycyjna, regionalna; **metafora, symbolizm**,
niespodzianki, humor, eklektyzm; budynek w ulicy)

- **Późny modernizm**

idee i formy modernizmu w skrajności
(np. **powtarzalność**), **przesada** w podkreślanii
struktury i technologicznego obrazu dla rozrywki lub
przyjemności estetycznej, konstrukcja jako ornament

Postmodernizm

Nowy Jork, AT&T

Uważany z arcydzieło,

Ale i za „wieżę w przebraniu”

Postmodernizm

Nie ma jednolitej ideologii ani ambicji awangardowych.
Przedkłada komponowanie i kompilowanie nad poszukiwanie.

Postmodernizm

Historyzujący postmodernizm:
M. Budzyński, Kościół
Wniebowstąpienia Pańskiego
w Warszawie

Źródło: [Wikipedia](#)

Postmodernizm w Polsce

Bonczek_hydroforgroup2010
fotopolska.eu

<http://fotopolska.eu/foto/101/101879.jpg>

Postmodernizm w Polsce

Kościół Ducha Świętego we Wrocławiu
T. Zipser, W. Wawrzyniak, J. Wojnarowicz

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/25/SwDuch_Wroclaw.jpg/240px-SwDuch_Wroclaw.jpg

Bank BRE w Bydgoszczy
A. Bulanda, W. Mucha

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/6b/Bydgoszcz_banki.jpg/220px-Bydgoszcz_banki.jpg

http://www.muratorplus.pl/images/architekt_konk_21.jpg

Współczesne kierunki w architekturze

Dekonstrukttywizm „kanciasty” „obły” - tzw. blobsy

http://2.bp.blogspot.com/_P6Y1wuEW7g/TUCx9a6j0ul/AAAAAAAzM/kcR0gMUJejM/s1600/WaltDisneyConcertHall+Wikipedia.jpg

Dresden: UFA Cinema Center

zaha_blob2.jpg

http://3.bp.blogspot.com/_P6Y1wuEW7g/TUCx_pQ0Onl/AAAAAAAZQ/735jj5qKOEo/s1600/3438706721_c33a4b331c_o.jpg

Minimalizm

<http://bi.gazeta.pl/im/9/6854/z6854499X,Tak-wyglada-ostateczna-koncepcja-budynku-Muzeum-Sztuki.jpg> Minimalizm

<http://bi.gazeta.pl/im/5/7761/z7761725Q,Moliner-House-w-hiszpanskiej-Saragossie--dom-projektu.jpg>

<http://www.pushpullbar.com/forums/attachment.php?attachmentid=35559&stc=1&d=1195479667>

Współczesność architektury

Perspektywy w XXI w.

- Postmodernizm
- Architektura high-tech z eksponowaniem technologii bliskich science-fiction
- Powrót do tradycyjnej architektury zakorzenionej w ponadczasowych językach: rodzimym i klasycznym

D. Vatkin, *Wiek XX. Ilustrowana Historia Architektury Zachodniej*. „Przekrój” książki, „Arkady” 2006

- Dekonstrukttywizm, minimalizm, nurty indywidualne
- Powrót do modernizmu ?

= Wielka różnorodność

- Rozwój techniki – wspomagane komputerowo:
 - Projektowanie
 - Produkcja materiałów – zbędność standaryzacji